

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

Våld är aldrig okej!

- SAMMANFATTNING AV EN NATIONELL KARTLÄGGNING AV VÅLD MOT BARN

Johanna Thulin, Åsa Landberg och Carolina Jernbro

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

Stiftelsen Allmänna Barnhuset © 2024

Döbelsgatan 50
113 52 Stockholm

Org.nr: 802000-1072

Tel: +46 8 679 60 78
info@allmannabarnhuset.se
www.allmannabarnhuset.se

ISBN: 978-91-86759-61-2

Utgivningsdatum: Mars 2024

Utgivare: Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Författare: Johanna Thulin, Åsa Landberg och Carolina Jernbro

Illustration & layout: Johan Andréasson, Hectornado AB

FÖRORD

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har under många år haft möjlighet att på regeringens uppdrag genomföra återkommande studier om förekomsten av våld mot barn. Den här rapporten är en sammanfattning av den femte nationella prevalensstudien Våld mot barn 2022. Det gör att vi kan följa utvecklingen och därmed utvärdera om förekomsten av våld mot barn förändras.

Att förebygga våld mot barn är viktigt. Med den här rapporten hoppas vi på Stiftelsen Allmänna Barnhuset att öka möjligheten att sprida kunskap om våld mot barn i Sverige och på så sätt bidra till ett mer effektivt förebyggande arbete mot våld.

För att det förebyggande arbetet ska vara verkningsfullt behöver det bygga på kunskap. Frågorna är många. Hur vanligt är det att barn utsätts för våld under uppväxten? Hur ser våldet ut? Vem är det som utsätter barn för våld? Vilka risk- och skyddsfaktorer finns? Hur mår de barn som drabbas? Hur ofta och för vem berättar barn om erfarenheter av våld? Vilket stöd får de? Svaren på dessa och många andra frågor bildar en kunskapsbas som är nödvändig för att såväl beslutsfattare som professionella som allmänheten ska kunna bidra till att barn kan få en trygg uppväxt fri från våld och att barn med erfarenheter av våld får stöd, skydd och upprättelse.

Tyvärr visar resultaten att vuxnas våld mot barn i Sverige inte har minskat sedan den senaste prevalensstudien 2016. Tvärtom har vissa former av våld ökat. Resultaten visar också brister vad gäller bemötande och tillgång till stöd för de barn som berättar om våld. Det innebär att det krävs krafttag på många olika nivåer i samhället för att vända utvecklingen.

Bakom alla siffror i rapporten finns en mängd levnadsöden. Bland de barn som svarat på vår enkät finns många barn som aldrig utsatts för våld, som mår bra och som trivs med tillvaron och sig själva. Men, det finns också alltför många barn vars uppväxt präglats av våld och otrygghet och som idag lever med effekterna av det. Genom att arbeta tillsammans kan vi se till att fler barn får en trygg uppväxt fri från våld.

Cecilia Sjölander
Generalsekreterare
Stiftelsen Allmänna Barnhuset

”Aldrig okej med våld och övergrepp oavsett vad det är för situation.”

”Det är absolut inte okej att barn, ungdomar eller vuxna blir utsatta för våld!! Och det ska finnas hjälp och stöd för de som ändå blir utsatta.”

Elever som svarat på enkäten i den nationella kartläggningen Våld mot barn 2022.

INLEDNING

Alla barn har rätt att växa upp utan våld. Trots höga ambitioner har vi i Sverige en lång bit kvar innan vi når målet om en uppväxt fri från våld.

För att kunna bekämpa våld behövs kunskap. Våld kan ta sig olika uttryck och det behövs kunskap om hur vanligt förekommande olika former av våld är. Det ger en grund för arbetet med att förebygga våld men också för att skydda och stötta utsatta barn.

Det är få barn som väljer att berätta för en professionell¹ när de är utsatta för våld. Det innebär att anmälningar till polis och socialtjänst enbart visar toppen på ett isberg. Ett sätt att undersöka förekomsten är att fråga barn själva – och låta dem svara anonymt. Det är så vi har gjort i den här studien. Liksom i tidigare studier som Stiftelsen Allmänna Barnhuset har gjort på uppdrag av regeringen, har ett nationellt representativt urval av elever fått svara anonymt på frågor om olika former av våldsutsatthet. Genom att så många svarat får vi en bild av hur vanligt det är att barn utsätts för våld – oavsett om våldet rapporterats till myndigheter eller inte. Eftersom studierna genomförs återkommande och regelbundet går det också att se utveckling över tid. Vi tänker att barn är bäst lämpade att berätta om sin vardag – och att vuxna behöver ta till sig den kunskap de får från deras svar för att skapa bättre förutsättningar.

Hur gjorde vi?

Den här rapporten är en sammanfattning av rapporten Våld mot barn 2022. En nationell kartläggning². Studien genomfördes som en webbenkätundersökning i årskurs nio på 149 slumpmässigt utvalda skolor runt om i landet under våren 2022. Totalt svarade 5820 elever på enkäten som innehöll frågor om elevernas bakgrund, hälsa, utsatthet för olika former av våld samt efterföljande avslöjande och stöd. Eleverna fick svara på om de varit utsatta för sju olika former av våld under uppväxten:

- **Fysiskt våld från vuxna**
- **Psykiskt våld från vuxna**
- **Försummelse**
- **Upplevt våld mellan vuxna i familjen**
- **Sexuella övergrepp**
- **Våld i ungas parrelationer**
- **Mobbning**

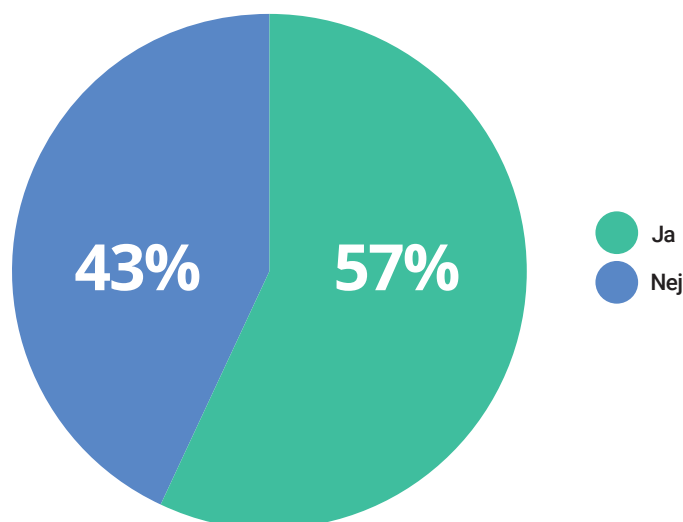
¹ Jernbro, C., & Janson, S. (2017). Våld mot barn 2016. En nationell kartläggning. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

² Jernbro, C. Landberg, Å. & Thulin, J. (2023). Våld mot barn 2022. En nationell kartläggning. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Hur vanligt är det med våld mot barn?

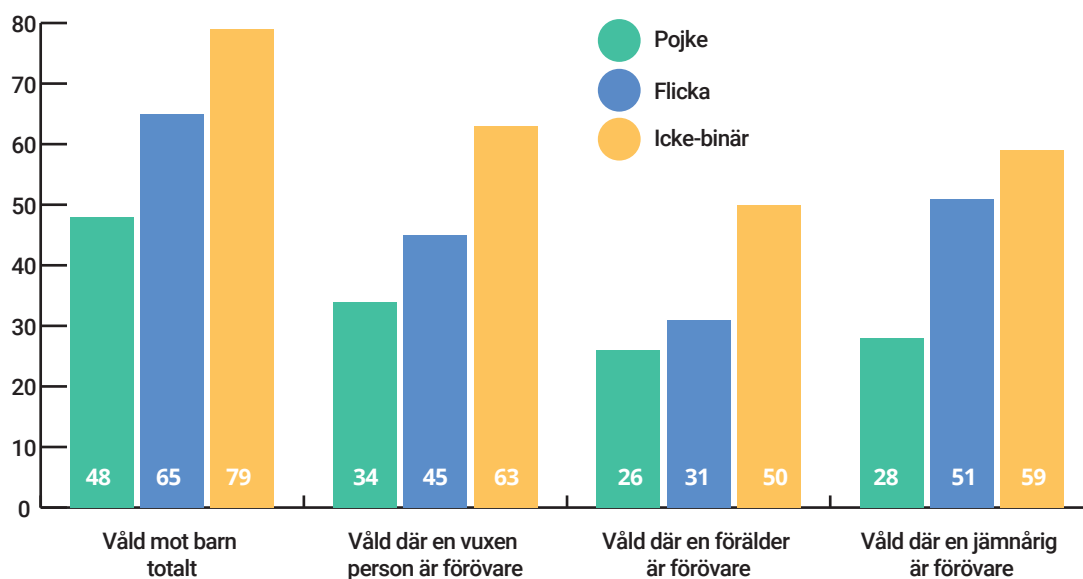
Mer än hälften av eleverna (57%) svarade att de utsatts för någon av de former av våld vi frågade om någon gång under uppväxten.

FIGUR 1. Andel elever som varit utsatta för någon form av våld under uppväxten.

- 40 % hade utsatts för våld av en vuxen person³
- 29 % hade utsatts för våld av en förälder⁴
- 40 % hade utsatts för våld av en jämnårig⁵

Könsskillnaderna var stora. Flickor var betydligt mer utsatta än pojkar, och icke-binära⁶ var mest utsatta.

FIGUR 2. Utsatthet för olika former av våld fördelat på kön. Andel (%).

³ Fysiskt eller psykiskt våld, försummelse, sexuella övergrepp eller att upplevt våld mot en förälder

⁴ Fysiskt eller psykiskt våld, försummelse, sexuella övergrepp eller att upplevt våld mot en förälder.

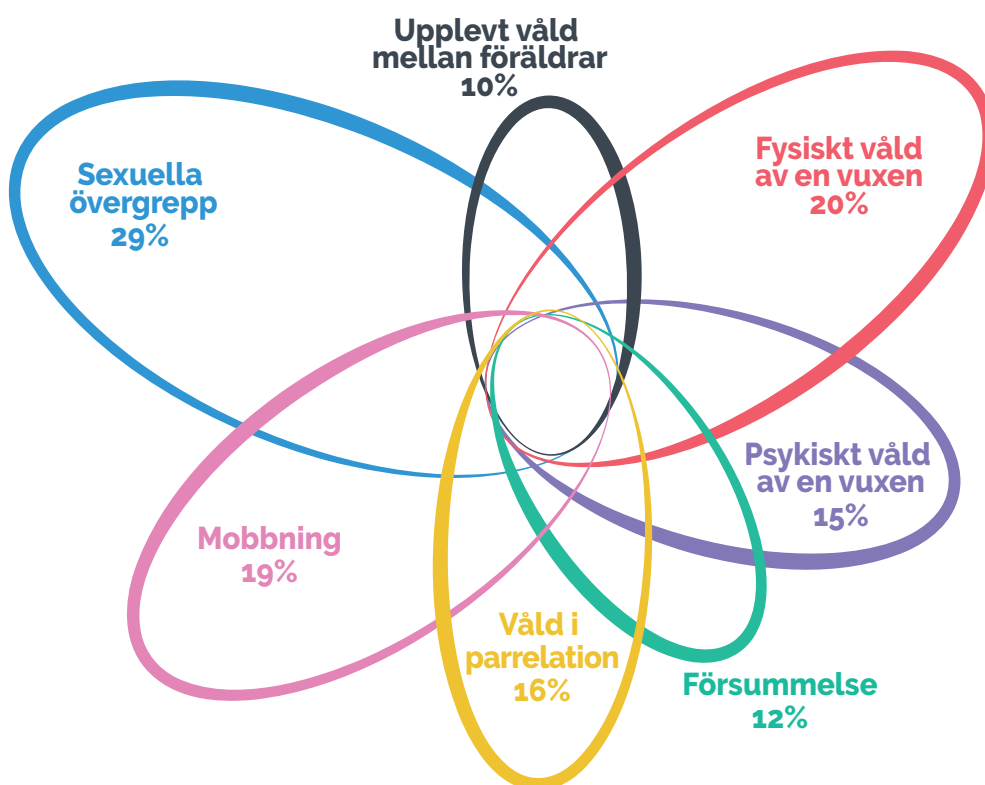
⁵ Sexuella övergrepp, mobbning eller våld i egen parrelation.

⁶ Elever som svarat att de inte tycker könsindelningen flicka/pojke passar dem.

Multiutsatthet

Det var vanligt att de olika formerna av våld överlappade varandra. I den här studien fick eleverna frågor om sju olika former av våld (fysiskt våld från vuxna, psykiskt våld från vuxna, försummelse, upplevt våld mellan vuxna i familjen, sexuella övergrepp, våld i ungas parrelationer samt mobbning). Elever som varit utsatta för tre eller fler former av våld räknas som multiutsatta. Åtta procent av eleverna var multiutsatta med en vuxen förövare. I samtliga fall hade en förälder varit förövare vid minst en form av våld. När våld av en jämnårig förövare räknades in (våld i parrelation, mobbning och sexuella övergrepp där en jämnårig varit förövare) var 16 procent av eleverna multiutsatta. Bland dem var 88 procent utsatta av en förälder.

Psykiskt våld av en vuxen och/eller upplevt våld mellan föräldrar var de våldsformer som överlappade mest med andra former av våld.

FIGUR 3. Förekomst och överlappningar av olika former av våld

Fysiskt våld från vuxna

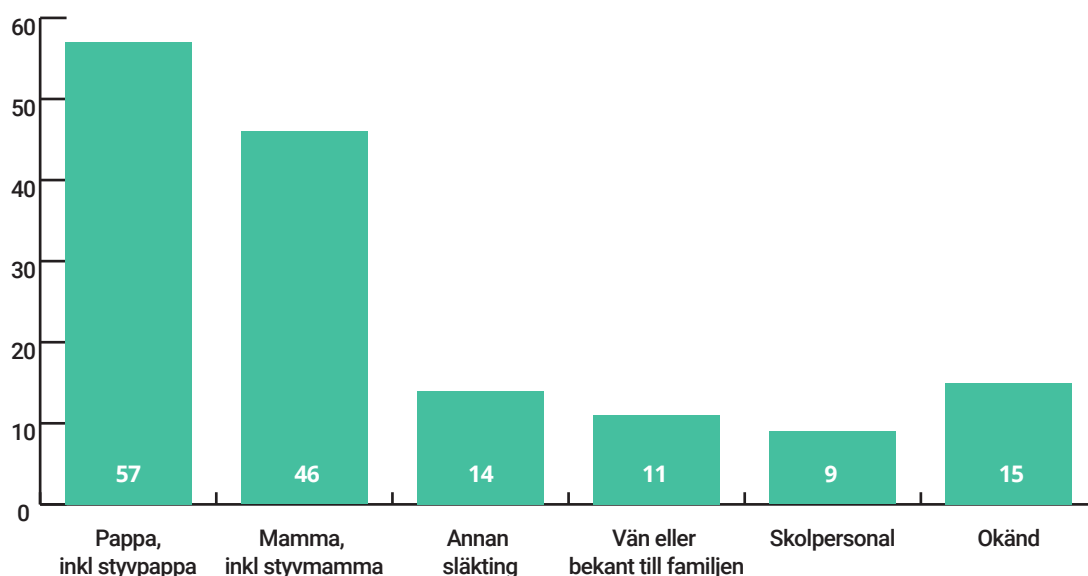
Eleverna fick frågor om olika typer av fysiskt våld från vuxna. Att ha blivit knuffad, dragen i håret eller örat eller fått ett slag med öppen hand räknades som mindre allvarliga former medan kraftiga slag, sparkar, att bli bränd eller skällad, klämd över strupen, slagen med tillhygge, hotad eller skadad med kniv eller skjutvapen räknades som mer allvarliga former.

Var femte elev hade varit med om att en vuxen utsatt dem för någon form av fysiskt våld under uppväxten. Åtta procent av eleverna svarade att de varit utsatta för någon av de former som räknades som mer allvarligt fysiskt våld och 6 procent hade utsatts vid flera tillfällen. De elever som utsatts för upprepat våld hade oftare varit utsatta för mer allvarliga former av våld.

Nästan två procent av eleverna hade utsatts för så allvarligt våld att de behövt uppsöka sjukvård eller tandläkare. Av de elever som varit utsatta för fysiskt våld svarade en tredjedel att de varit rädda att bli allvarligt skadade. Ungefär var tjugonde hade känt rädsla för att bli dödad i samband med det fysiska våldet. En fjärdedel av eleverna som utsatts var rädda för att de skulle utsättas för våld igen.

Det vanligaste var att det var en förälder som var ansvarig för våldet. Pappor inklusive styvpappor stod för mer våld än mammor/styvmammor.

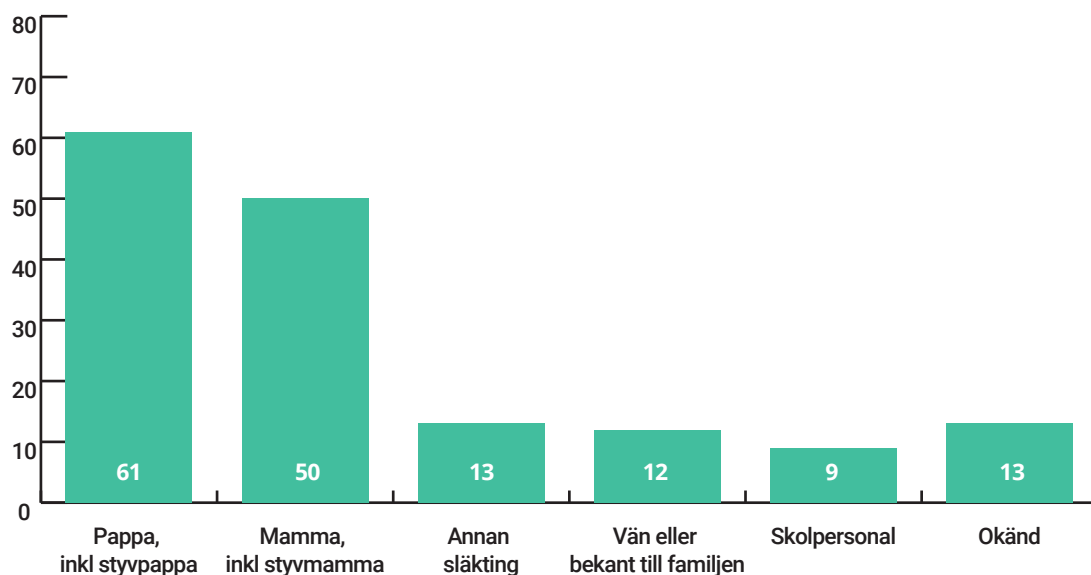
FIGUR 4. Ansvariga för fysiskt våld. Andel (%).

Psykiskt våld från vuxna

Eleverna fick frågor om psykiskt våld som återkommande förolämpningar, att bli inlåst eller utelåst från hemmet, att ha upplevt hot om våld eller att bli behandlad som om de inte fanns.

Femton procent av eleverna svarade att de utsatts för psykiskt våld av en vuxen. Tolv procent rapporterade att de utsatts av en förälder. De vanligaste formerna av psykiskt våld var återkommande förolämpningar som att bli kallad värdelös, dum eller ful och hot om fysiskt våld.

Det vanligaste var att en biologisk pappa var ansvarig för våldet, följt av biologisk mamma.

FIGUR 5. Ansvariga för psykiskt våld. Andel (%).

**KOMMENTAR
FRÅN EN ELEV**

”Bor bara med min pappa och han brukar ha en tendens att bli arg väldigt lätt. Det har påverkat mig negativt och gett mig ångest. Upplever hans ilska som väldigt läskig då jag känner mig osäker hemma, han har aldrig misshandlat mig fysiskt men ibland känns det som att han kan vara kapabel till det. Har blivit så paranoid att jag brukar övervaka min dörr in till mitt rum för att jag är rädd att han ska storma in och skrika på mig. På grund av det, har jag utvecklat social ångest och depression, det har påverkat mig negativt.”

Våld mellan vuxna i familjen

Eleverna fick frågor om någon av deras föräldrar använt fysiskt eller psykiskt våld eller hotat den andra föräldern. **Var tionde elev hade upplevt våld mellan föräldrar.** Det var vanligare att elever hade upplevt pappas våld mot mamma än mammas våld mot pappa. Det gällde både fysiskt våld och hot om våld eller andra kränkningar. Pappors våld upplevdes också ske oftare. Flickor och icke-binära uppgav i betydligt högre utsträckning än pojkar att de upplevt våld mellan de vuxna i familjen.

Av eleverna som upplevt våld mot en förälder hade var femte själv blivit utsatt för fysiskt våld i samband med våldet mot föräldern. Det var ungefär lika vanligt att ett syskon blivit utsatt för våld i samband med våldet mot föräldern. Mer än var tredje elev som upplevt en förälders våld mot den andra föräldern svarade att de var rädda att de eller ett syskon skulle utsättas för våld i samband med våldet mot föräldern. Nästan hälften var rädda att föräldern skulle bli allvarligt skadad och var tionde uppgav att de var rädda att föräldern skulle bli dödad.

Försummelse

Frågor om försummelse handlade om erfarenheter av att inte få tillräckligt med mat, att behöva gå i smutsiga kläder och av att föräldrarna varit alltför påverkade av alkohol eller droger för att ta hand om eleven (fysisk försummelse). Det fanns också frågor om att inte känna sig trygg i sin familj, inte känna sig värdefull eller älskad eller att familjen inte inneburit närhet och stöd (känslomässig försummelse).

Svaren visade att 12 procent hade varit försummade under uppväxten. Det var vanligare med fysisk försummelse än känslomässig försummelse. Nästan var tionde elev svarade att de inte fått tillräckligt med mat hemma⁷.

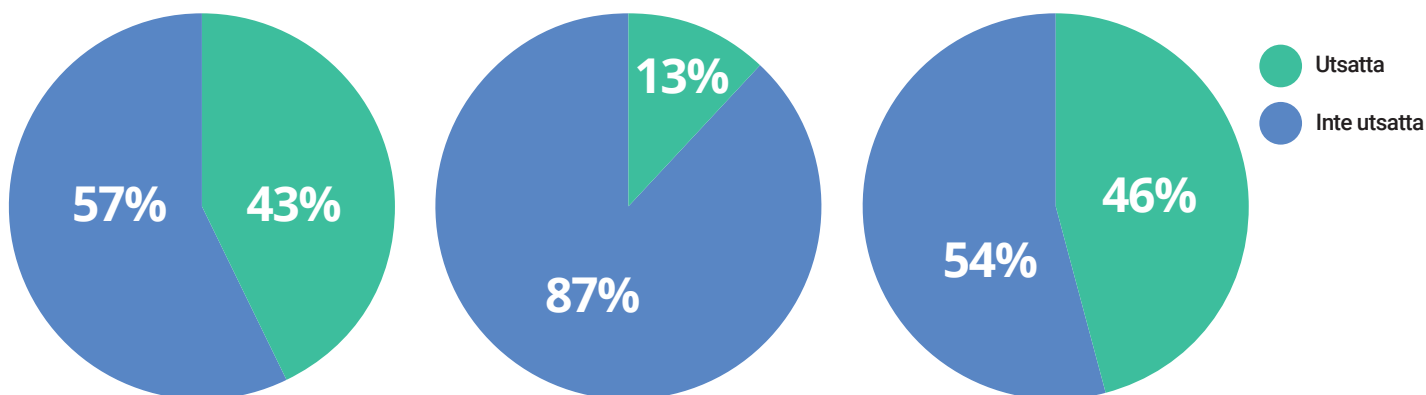
KOMMENTAR
FRÅN EN ELEV

”Min mamma blir sur på mig om jag inte är ”perfekt”, upp till förväntningar och mår på topp. Min pappa är dålig på att visa att han bryr sig, och blir lätt arg. Jag känner mig inte säker hemma och så fort jag inte är bäst på allt hotar de att avliva min familjs husdjur, som manipulation att tvinga mig att plugga hela tiden och inte ha några vänner.”

Sexuella övergrepp

Frågorna om sexuella övergrepp handlade om att någon tagit på elevens kropp, tvingat eleven att se på avklädda kroppar, haft sex med eleven eller att någon tagit avklädda bilder och/eller spridit sådana bilder av eleven.

Mer än var fjärde elev hade varit utsatta för något sexuellt övergrepp vid ett eller flera tillfällen. Könsskillnaderna var stora, icke-binära och flickor var betydligt mer utsatta än pojkar.

FIGUR 6. Andel flickor utsatta för sexuella övergrepp.

FIGUR 7. Andel pojkar utsatta för sexuella övergrepp.

FIGUR 8. Andel icke-binära utsatta för sexuella övergrepp.

⁷ Eleverna svarade stämmer mycket bra eller stämmer bra på påståendet Jag fick inte tillräckligt med mat att äta.

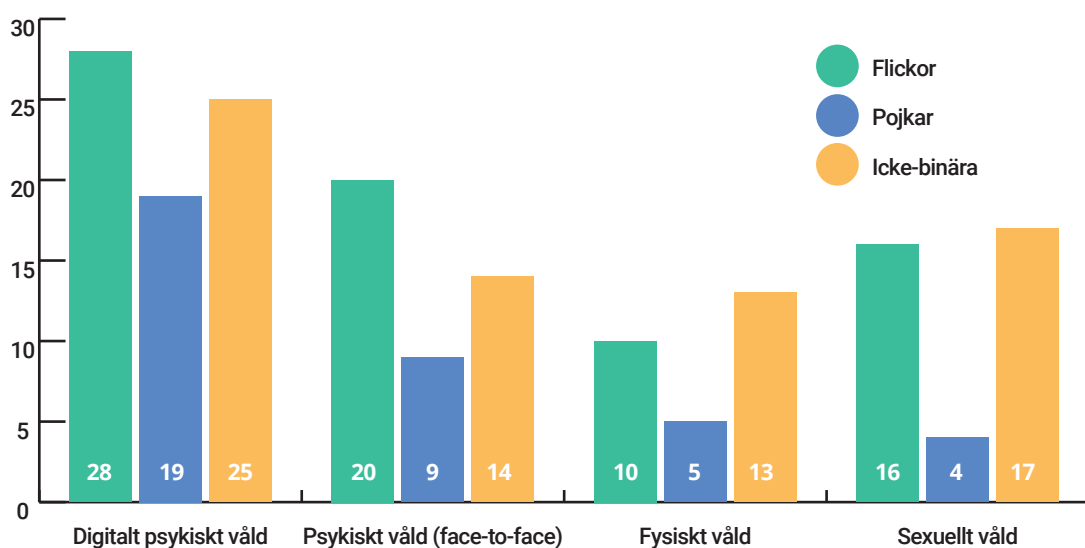
De allra flesta övergreppen skedde av en bekant eller okänd jämnårig. Det var vanligast att övergreppen skett för första gången när eleven var i tonåren.

Den vanligaste formen av sexuella övergrepp var att ha blivit ombedd att utföra sexuella tjänster på internet, därefter att någon tagit på eleven eller kysst den mot dess vilja. Det var åtta gånger så vanligt att flickor eller icke-binära blivit tvingade till vaginalt, analt eller oralt sex mot sin vilja än att pojkar blivit det.

Våld i ungas parrelation

Eleverna fick frågan om de haft en relation eller dejtat någon och de som svarade ja fick sedan besvara frågor om våld i den egna parrelationen. Hälften av eleverna uppgav att de haft en relation/dejtat någon. **Nästan var tredje elev som varit i en relation uppgav att de varit utsatta för någon form av våld i relationen.**

Flickor och icke-binära hade varit utsatta för våld i egen parrelation betydligt oftare än pojkar, oavsett våldsform. Mer än dubbelt så många flickor och icke-binära uppgav att de utsatts för fysiskt våld än pojkar. Det var också betydligt vanligare att flickor och icke-binära utsatts för grövre våld (exempelvis slag med knytnävar, stryptag eller sparrar) och upprepat våld.

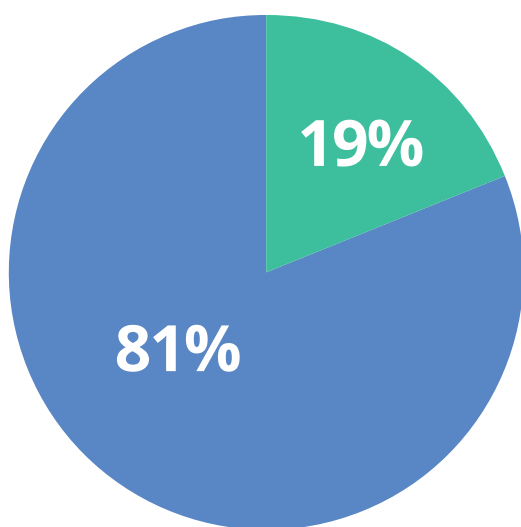
FIGUR 9. Utsatthet för olika former av våld i egen parrelation uppdelat på kön. Andel (%).

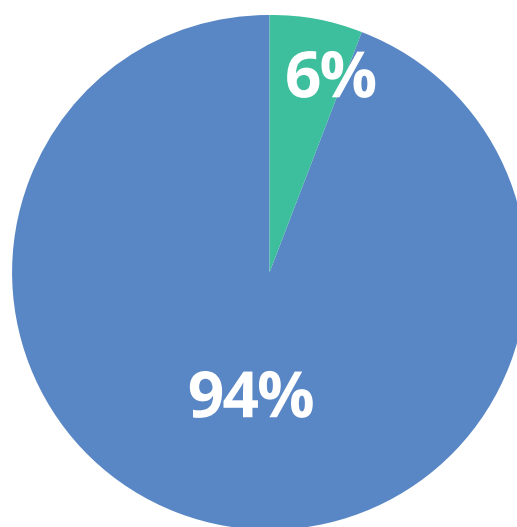
Mobbning

Knappt var femte elev svarade att de blivit mobbade vid flera tillfällen⁸. De vanligaste formerna av mobbning var att andra elever pratat illa om eleven eller retat eleven. Mer än var tredje elev som blivit mobbad hade varit utsatt för fysiskt våld i samband med mobbningen.

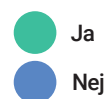
Sex procent svarade att de själva mobbat andra elever. Det var vanligt att de som mobbade andra själva hade varit utsatta för mobbning. Bland de elever som mobbat andra hade drygt var tredje varit utsatta för mobbning.

FIGUR 10. Elever utsatta för mobbning

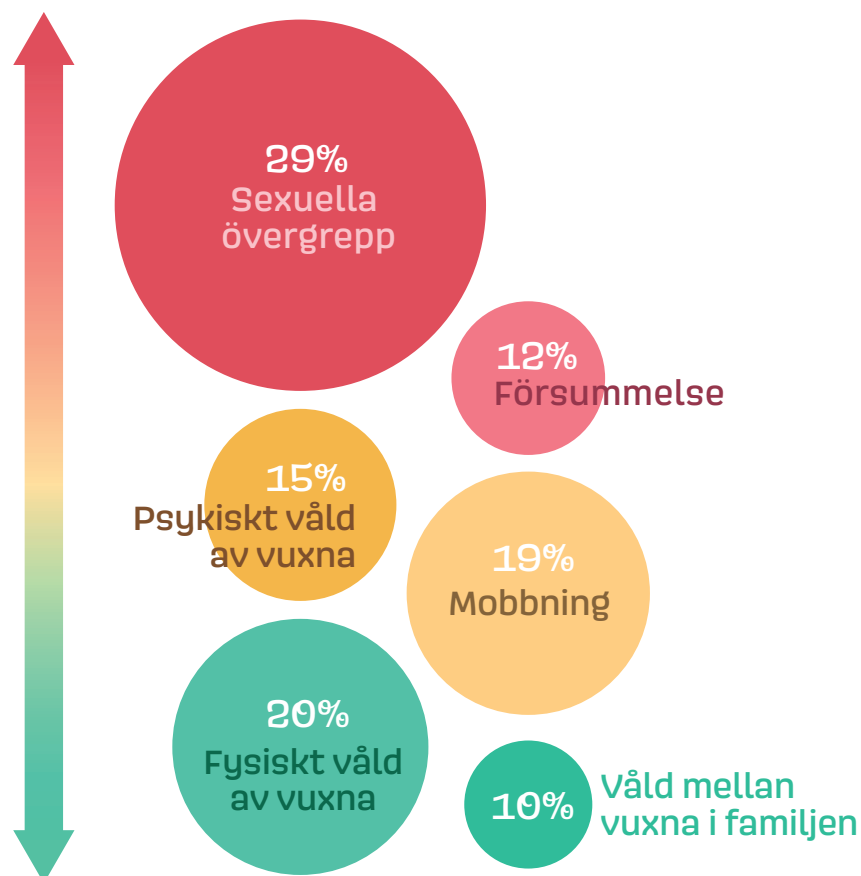
FIGUR 11. Elever som själv mobbat

⁸ Med mobbning avses i den här studien att eleven blivit kränkt flera gånger av en eller flera personer.

Vissa former av våld har ökat, medan andra minskat

Förändringar över tid

Eftersom det genomförs regelbundna kartläggningar av våld mot barn kan vi göra jämförelser över tid.

- **Sexuella övergrepp hade ökat. Det gällde övergrepp där jämnåriga och okända vuxna var ansvariga och övergrepp över nätet.**
- **Försummelse hade ökat (både känslomässig och fysisk).**
- **Psykiskt våld begått av vuxna låg på samma nivå som 2016, men psykiskt våld begått av föräldrar hade ökat något.**
- **Andelen elever som uppgav att de blivit mobbade låg på samma nivå som 2016.**

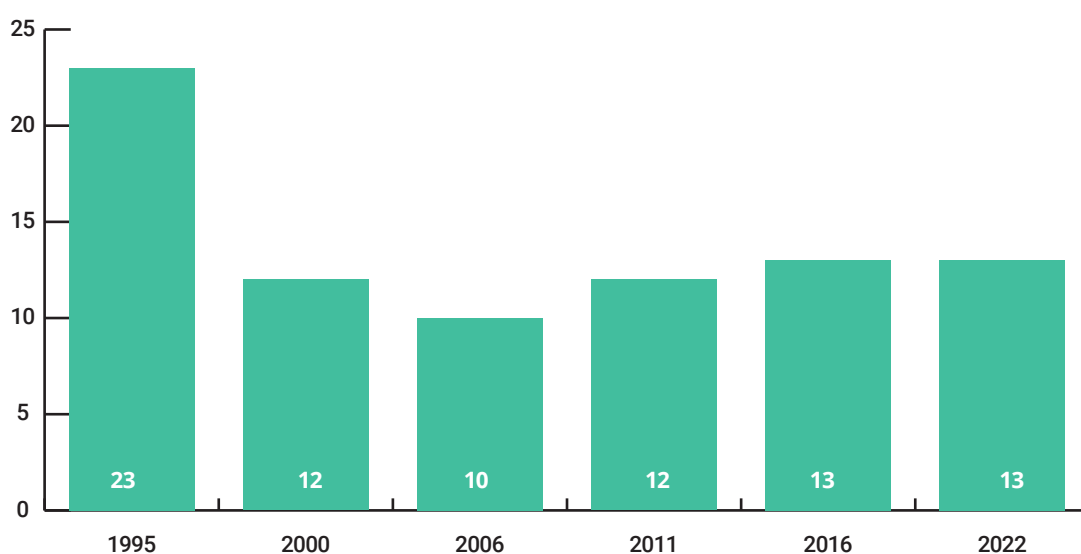
Det fanns också positiva förändringar:

- **Färre elever svarade att de upplevt våld mellan vuxna i familjen.**
- **Fysiskt våld av vuxna hade minskat (men fysiskt våld som begåtts av föräldrar låg på samma nivå).**

Elevers attityder till att uppfostra med våld

De allra flesta eleverna var negativa till alla former av våld i uppfostran men 13 procent svarade att våld kan vara okej under särskilda omständigheter. Det var vanligare att elever som själva varit utsatta för våld samt elever som mestadels bodde med en förälder, rapporterade sämre familjeekonomi eller var född utanför Norden hade en positiv attityd till våld i uppfostran.

Då den här studien är en uppföljning av tidigare studier går det att titta på mönster i elevers attityder. Som figuren nedan visar har det skett en kraftig minskning av andelen elever som accepterar våld i uppfostran mellan 1995 och 2000. Därefter har andelen elever som säger sig acceptera våld i uppfostran legat still runt 10-13 procent.

FIGUR 12. Andel elever (%) som var positiva till att föräldrar använder fysiskt våld i uppfostran vid vissa omständigheter. Jämförelse mellan SCB:s elevundersökning 1995, elevenkätstudier 2000, 2006, 2011, 2016 och 2022.

Särskilt utsatta grupper

På gruppnivå finns det flera faktorer som har samband med att barn kan utsättas för våld.

Flickor och icke-binära. Flickor svarade att de utsatts för psykiskt våld, våld mellan vuxna, sexuella övergrepp, våld i nära relation samt mobbning i högre grad än pojkar. Flickor och pojkar hade utsatts för fysiskt våld och försummelse ungefär lika ofta. Icke-binära var utsatta för alla former av våld i högre utsträckning än flickor och pojkar.

Dålig familjeekonomi. Elever som svarade att familjen inte hade råd att köpa det de behövde var oftare utsatta för alla former av våld och var oftare multiutsatta i jämförelse med de elever som uppgav att familjen hade råd att köpa det de behövde.

Elever som bodde med en förälder var mer utsatta för alla former av våld jämfört med de som bodde med två föräldrar eller växelvis hos båda föräldrarna. De var också oftare multiutsatta.

Elever födda utanför Norden var i högre grad utsatta för våld av en vuxen förövare än de elever som var födda i Norden. Däremot var det vanligare att elever födda i Norden svarade att de varit utsatta för sexuella övergrepp eller varit utsatta för våld i en egen parrelation än elever födda utanför Norden.

Elever som levt med vuxna med missbruk, psykisk sjukdom eller kriminalitet hade i högre grad blivit utsatta för alla former av våld än elever som inte levde med en förälder med den problematiken. De var också i högre grad multiutsatta.

Elever placerade i familjehem eller Hem för Vård och Boende (HVB) var i i högre grad utsatta för alla former av våld under uppväxten jämfört med elever som inte var placerade. De var också i högre grad multiutsatta.

Elever med funktionsnedsättning, kronisk sjukdom eller psykiatriskt tillstånd (diagnostiserad eller misstänkt) var i högre grad utsatta för våld av en vuxen och/eller jämnårig jämfört med elever som inte hade någon funktionsnedsättning/sjukdom.

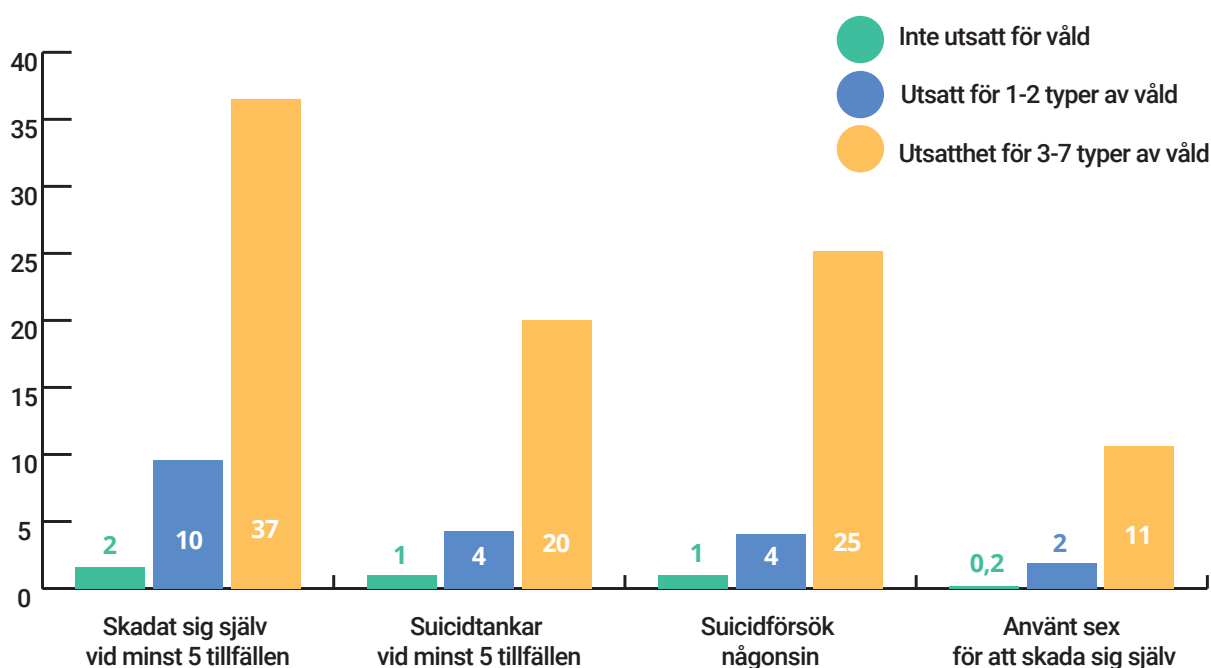
Elever vars föräldrar varit oense om boende eller umgänge var i högre grad utsatta för alla former av våld och i högre grad multiutsatta jämfört med elever vars föräldrar varit överens om boende och umgänge.

Elever i en hederskontext. Elever som inte själva fick välja partner var i högre grad utsatta för alla former av våld i jämförelse med dem som inte hade begränsningar i val av partner.

Våld, hälsa och skolprestation

Vi ställde frågor om elevernas upplevelse av sin skolprestation i förhållande till sina klasskamrater, elevernas allmänna mående och psykosomatiska besvär de senaste sex månaderna samt om självskadebeteende, suicidtankar och suicidförsök. Våld var starkt förknippat med upplevd sämre skolprestation och sämre hälsa. Det fanns ett dos-responsförhållande, vilket betyder att konsekvenser blev större vid högre grad av utsatthet.

- Var fjärde våldsutsatt elev upplevde att de presterar sämre i skolan än sina klasskamrater. Ju mer våld en elev varit utsatt för desto sämre skattades den egna skolprestationen. Av de multiutsatta eleverna svarade nästan en tredjedel att de presterade sämre än sina klasskamrater.
- Det allmänna måendet var starkt kopplat till våldsutsatthet. Bland de elever som var multiutsatta svarade var fjärde att de mådde dåligt, till skillnad från åtta procent bland dem som utsatts för 1–2 typer av våld och två procent bland dem som inte utsatts för våld.
- Psykosomatiska besvär som koncentrationssvårigheter, yrsel, magont, huvudvärk och sömnsvårigheter var två till tre gånger vanligare bland elever som varit utsatta för någon form av våld i jämförelse med icke-utsatta elever.
- Självskadebeteende, suicidtankar och suicidförsök var starkt kopplat till våld, särskilt multiutsatthet (se figur nedan). Det var mer än 20 gånger vanligare att ha skadat sig själv vid minst fem tillfällen bland dem som var multiutsatta i jämförelse med icke-utsatta. Var femte multiutsatt elev hade allvarligt övervägt att ta sitt liv och var fjärde hade gjort minst ett försök, jämfört med en procent av de som inte var utsatta. Det var 50 gånger vanligare att de multiutsatta eleverna hade använt sex för att skada sig själva jämfört med de som inte varit utsatta för våld. Riskerna var betydligt högre även för de elever som upplevt färre former av våld.

FIGUR 13. Sambandet mellan elevers självskadebeteende, suicidtankar och suicidförsök och våldsutsatthet. Andel (%).

Avslöjande av våld

Mer än hälften av eleverna som både utsatts för fysiskt våld av en vuxen och upplevt våld mellan vuxna hade berättat för någon, oftast för syskon och jämnåriga. Det var vanligare att flickor och icke-binära hade berättat om våldet än att pojkar hade gjort det. Mindre än en femtedel hade berättat för en professionell vuxen inom exempelvis skola, socialtjänst, polis, hälso- och sjukvården eller ungdomsmottagningen.

KOMMENTAR
FRÅN EN ELEV

"Jag berättade inget till senare i livet när jag flyttade från pappa förstod då att det han gjorde mot mig var fel."

Även bland de elever som varit utsatta för sexuella övergrepp hade majoriteten berättat för någon om övergreppen. De flesta hade valt att berätta för en jämnårig. I likhet med avslöjande av fysiskt våld/upplevt våld var det vanligare att flickor och icke-binära berättade för någon jämfört med pojkar. Andelen pojkar som berättat om sexuellt våld var betydligt lägre än andelen som avslöjat fysiskt våld och våld mellan vuxna i familjen. Det var också en lägre andel, var tionde, som berättat om de sexuella övergreppen för någon professionell inom exempelvis skola, socialtjänst, polis, hälso- och sjukvård eller ungdomsmottagningen.

KOMMENTAR
FRÅN EN ELEV

"Jag vet inte om sexuella övergrepp är rätt ord. Jag har utsatts för dickpics och porrvideo, och en kille i min parallellklass visade porr på sin dator. Men det var inte särskilt jobbigt för mig, och mina kompisar har ju varit med när det händer."

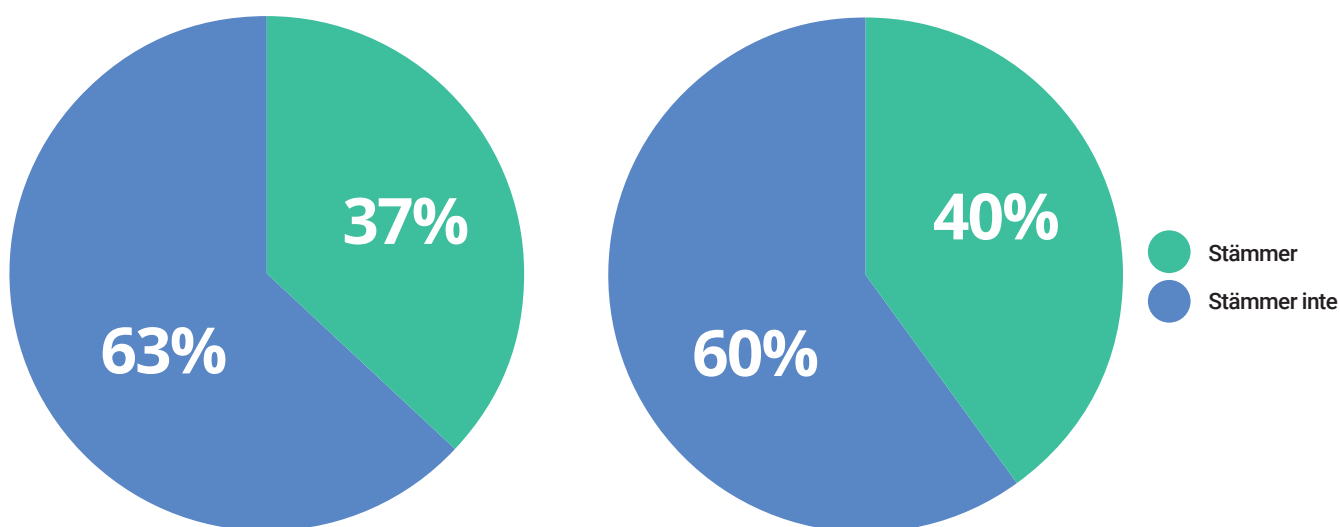
Erfarenheter av bemötande

De elever som berättat för någon fick följdfrågor om hur de uppfattat omgivningens bemötande.

Omgivningens bemötande när barn berättar om fysiskt våld från en vuxen och om att ha upplevt våld mellan föräldrarna

De allra flesta elever som både utsatts för fysiskt våld och hade upplevt våld mellan föräldrarna och som berättat om det svarade att de blivit lyssnade på och trodda. Men var tionde elev upplevde inte detta. Det förekom också negativa upplevelser i samband med berättandet. Knappt hälften upplevde att de blivit ifrågasatta, var tionde hade blivit hotad och 16 procent vittnade om ryktesspridning eller skitsnack på grund av det som de berättat. Nästan var tredje elev hade blivit utsatt igen av samma person efter att de berättat. Ett avslöjande om våld innebar alltså inte ett skydd för alla barn.

Eleverna fick också frågan om de önskat att de berättat tidigare eller om de ångrade att de berättat om fysiskt våld och att ha upplevt våld mellan föräldrar. Det var ungefär lika vanligt att eleverna önskade att de berättat tidigare som att de ångrade att de avslöjat våldet.

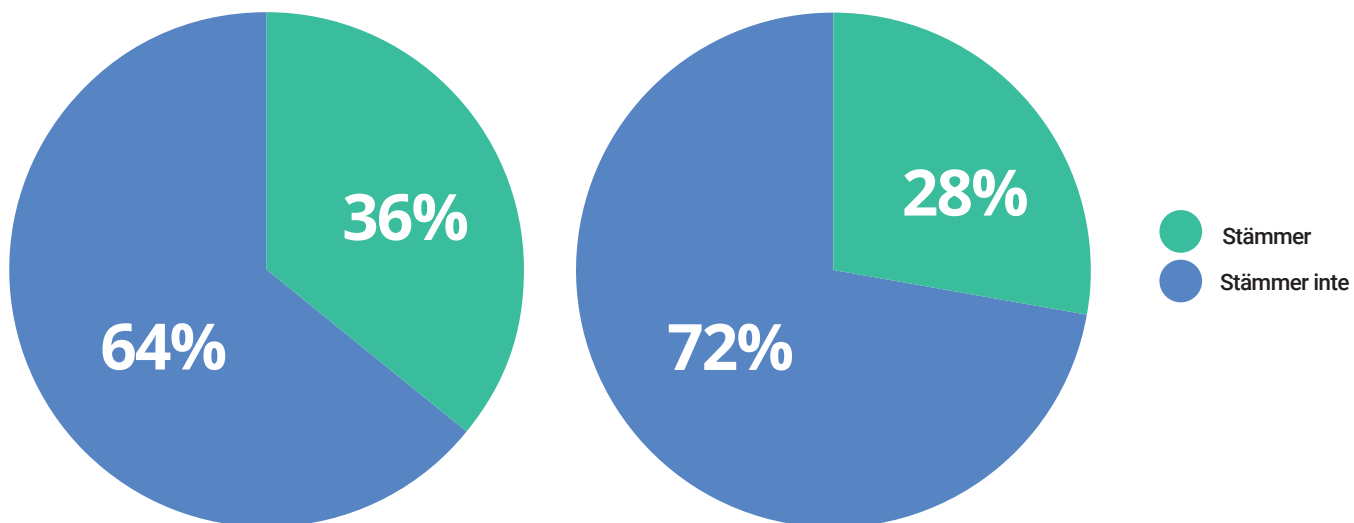
FIGUR 14. Andel elever (%) som önskade att de berättat tidigare om utsatthet för fysiskt våld och upplevt våld mellan föräldrarna.

FIGUR 15. Andel elever (%) som ångrade att de berättat om utsatthet för fysiskt våld och upplevt våld mellan föräldrarna.

Omgivningens bemötande när barn berättar om sexuella övergrepp

En stor majoritet av de elever som berättat om de sexuella övergreppen de utsatts för upplevde att de blivit lyssnade på och att de blivit trodda. Samtidigt upplevde knappt hälften att de blivit ifrågasatta, var tionde hade blivit hotad och var fjärde elev hade erfarenheter av att det blivit ryktesspridning eller skitsnack på grund av vad de avslöjat. Nästan var femte elev hade blivit utsatt igen av samma person efter att de berättat om övergreppen.

Mer än var tredje elev önskade att de berättat tidigare och drygt var fjärde hade ångrat att de berättat.

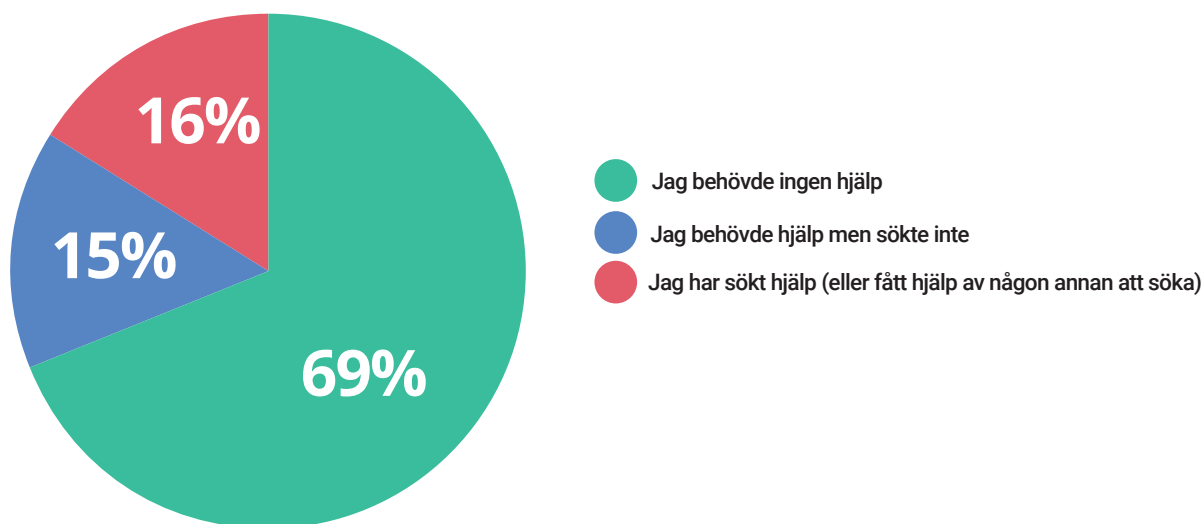
FIGUR 16. Andel elever (%) som önskade att de berättat tidigare om sexuella övergrepp.

FIGUR 17. Andel elever (%) som ångrade att de berättat om sexuella övergrepp.

Hjälp och stöd för de barn som både utsatts för fysiskt våld och hade upplevt våld mellan föräldrar

De allra flesta elever som både hade utsatts för fysiskt våld och hade upplevt våld mellan föräldrarna tyckte inte att de hade behövt hjälp eller stöd med anledning av sin utsatthet. Det var i stort sett lika många som sökt hjälp som upplevde att de behövt hjälp men inte sökt.

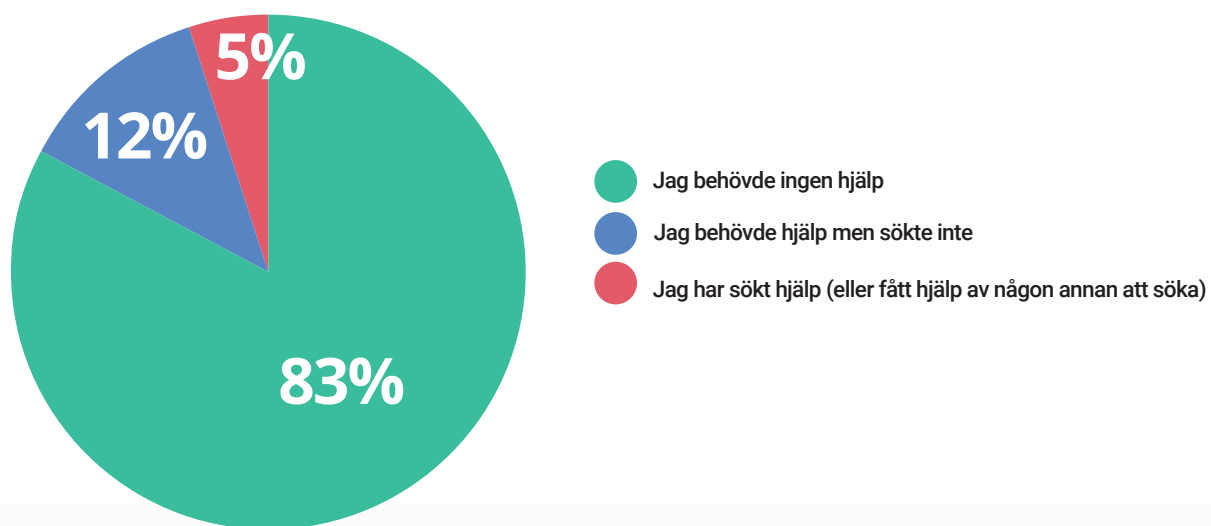
FIGUR 18. Andel elever (%) som sökt hjälp eller stöd bland elever som både utsatts för fysiskt våld och upplevt våld mellan föräldrar.

De flesta elever som sökt stöd har gjort det genom elevhälsoteamet (skolkurator/skolpsykolog eller skolsköterska), socialtjänsten eller barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Andelen av de utsatta eleverna som vänt sig till skolhälsovård var 9 procent, till socialtjänst 8 procent, till BUP 8 procent, till privat psykolog/terapeut 5 procent, till polis 4 procent och till ungdomsmottagning 3 procent.

Det varierade hur nöjda eleverna var med det stöd de fått. Mest nöjda var de som träffat en privat psykolog eller terapeut och minst nöjda var de som träffat socialtjänsten.

Hjälp och stöd efter sexuella övergrepp

De allra flesta elever som varit utsatta för sexuella övergrepp svarade att de inte hade behov av stöd efter övergreppet, men det var mer än dubbelt så många elever som upp-gav att de hade behövt hjälp men inte sökt än som faktiskt sökt stöd och hjälp.

FIGUR 19. Andel elever (%) som sökt stöd och hjälp bland de elever som utsatts för sexuella övergrepp.

Vägen framåt

Sveriges regering har ambitionen att leva upp till det mål som ställts upp i Agenda 2030 – allt våld mot barn ska upphöra¹⁰. Den här studien visar att de åtgärder som hittills vidtagits är långt ifrån tillräckliga för att nå det målet. En majoritet av barnen i studien hade utsatts för våld någon gång under uppväxten och hälsokonsekvenserna är svåra. Våld mot barn som helhet har inte minskat sedan den senaste elevstudien 2016, tvärtom har förekomsten av sexuella övergrepp, försummelse och psykiskt våld av vuxna ökat. Våld mot barn kan förebyggas, men Sverige har en lång väg att gå om våld mot barn ska upphöra.

- Förebyggande arbete behöver ske på olika nivåer och inkludera många olika aktörer, såsom hälso- och sjukvård, förskola, skola, elevhälsa, polis, socialtjänst och idéburna organisationer. Det är viktigt att involvera både vuxna och barn och unga själva i det förebyggande arbetet.
- Psykisk sjukdom, missbruk, kriminalitet och hedersnormer bland föräldrar behöver förebyggas tidigt då risken för att barnet kommer utsättas för våld är särskilt stor.
- Det behövs bättre utbildning om våld mot barn bland professionella som möter barn i sitt yrke för att de lättare ska kunna identifiera våldsutsatta och agera.
- Alla barn behöver få direkta frågor som handlar om våldsutsatthet så att de lättare kan berätta.
- Det behövs tydlig information till både vuxna och barn och unga om vart de kan vända sig om ett barn är utsatt eller behöver stöd.
- Stödet och bemötandet behöver förbättras så att barn känner tillit och vågar berätta.
- Tillgång till stöd och behandling behöver finnas över hela landet, och barn och deras familjer behöver erbjudas behandling direkt då våld avslöjas.

Informera!

- Barn har rätt till information och vi måste säkerställa att informationen når alla barn. Vi kan inte utgå från att alla föräldrar vet, och kan informera sina barn – i synnerhet inte när barnens föräldrar är de som utsatt barnet för våld.
- För de flesta barn är förskola och skola en viktigt och naturlig plats för att få information.
- Information behöver ges återkommande så att inget barn riskerar att bli utan.

¹⁰ Förenta nationerna. (2023). *Globala målen för hållbar utveckling*. Svenska FN-förbundet. Hämtad 2023-09-12: <https://fn.se/globala-malen-for-hallbar-utveckling/>

Fråga!

- Direkta frågor underlättar för de flesta barn att berätta om vad de varit med om. Även om barn inte alltid är redo att berätta där och då signalerar frågan att den andra personen är beredd att lyssna.
- Det kan vara hjälpsamt att använda ett strukturerat frågeformulär som fångar upp olika former av våldshändelser och symtom. En del barn har lättare att svara på specifika frågor än att berätta fritt.
- Det är viktigt att berättandet får ta tid och ske på barnets villkor. Barn som varit utsatta poängterar vikten av att den vuxne har tid, inte är stressad och inger trygghet och förtroende.

Lyssna, stötta och reagera!

- När barn berättar vill de att den som lyssnar ska vara lugn och ge dem tid till sitt berättande. Det är viktigt att vuxna inte reagerar starkt och blir arga eller ledsna framför barnet.
- Det är viktigt att vuxna bekräftar att våldet aldrig är barnets fel.

Vill du veta mer? Stiftelsen Allmänna Barnhuset arbetar med flera insatser för att stärka våldsutsatta barns rätt till stöd och information

Det fjärde rummet

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har tagit fram modellen Det fjärde rummet med syftet att fler barn som utsatts för fysiskt våld eller sexuella övergrepp ska få möjlighet till stöd och behandling – oavsett var i landet de bor. I centrum av modellen hittar du Barnahus. Barnahus är en samverkansform vid misstanke om brott mot barn, där myndigheter samlas under ett tak för att samordna utredningar och insatser. I projektet Det fjärde rummet bjuds regioner, kommuner och Barnahus som är intresserade av att utveckla sitt arbete för våldsutsatta barns rehabilitering in till gemensamt utvecklingsarbete.

I korthet innebär modellen att Barnahus arbetar för att säkerställa att alla barn som utsatts för våld eller övergrepp får tillgång till stöd och den behandling de har rätt till genom samordning av tillgängliga resurser för information, stöd och behandling för våldsutsatta barn och deras anhöriga. Andra verksamheter kan bistås med konsultation och rådgivning och Barnahus fungerar som kunskapscentrum i regionen.

Efter barnförhöret

Efter barnförhöret är en arbetsmodell som socialtjänsten kan använda för att ge stöd och information till barn och föräldrar vid misstanke om barnmisshandel. Modellen innebär krisstöd som startar samma dag som barnet förhörts i de fall där barn inte placeras utanför hemmet utan åker hem till en förälder som är misstänkt. Behandlingspersonal möter föräldrarna och ger dem stöd att ta emot socialtjänstens och polisens information om anmälan och utredningar. De erbjuder hembesök samma dag som barnförhöret ägt rum så att barn och föräldrar får hjälp att prata om det barnet varit med om under dagen och stöd att hantera situationen. Uppföljande samtal för barn och föräldrar ger goda förutsättningar att erbjuda fortsatt stöd eller behandling.

KIBB

KIBB, som står för Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel, är en unik behandlingsmodell för familjer där fysisk barnmisshandel förekommit och där föräldrar och barn bedömts kunna fortsätta ha kontakt. KIBB är den enda metoden i Sverige som erbjuder hjälp till såväl barnen, föräldrarna och hela familjen samtidigt.

KIBB innehåller tre parallella behandlingar:

- Barnet får bearbeta sina upplevelser
- Den våldsutövande föräldern lär sig nya positiva föräldrastrategier
- Hela familjen får familjebehandling

Dags att prata om

På webbplatsen www.dagsattprataom.se har vi samlat information för barn och vuxna om våld mot barn, sexuella övergrepp mot barn och barn till skilda föräldrar. Det ger också utsatta barn möjlighet att hitta stöd och hjälp.

**Är du intresserad av att veta mer?
På allmannabarnhuset.se hittar du
mer information!**

Våld är aldrig okej!

SAMMANFATTNING AV EN NATIONELL KARTLÄGGNING OM VÅLD MOT BARN

Johanna Thulin, Åsa Landberg & Carolina Jernbro

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har på uppdrag av regeringen genomfört en kartläggning av våld mot barn i Sverige. I studien har 5820 elever i årskurs nio anonymt svarat på frågor om våldsutsatthet. Genom att så många elever svarat på frågorna kan vi få en bild av hur vanligt det är att som barn utsätts för olika former av våld – och vilka konsekvenser våldet kan få. Studien är en uppföljning av tidigare studier som genomförts år 2000, 2006, 2011 och 2016. Det gör att vi kan se att vissa former av våld har ökat, medan andra har minskat eller stått still.

Resultatet visar att en majoritet av alla femtonåringar i Sverige har varit utsatta för någon form av våld av en vuxen och/eller jämnårig under sin uppväxt. Våldet påverkar barns mående och skolprestationer. Trots det får få barn tillgång till stöd och rehabilitering och barn vänder sig i högre grad till jämnåriga än vuxna när de avslöjar sin våldsutsatthet. Det är oacceptabelt att så många barn varit utsatta för våld och vuxna måste bli bättre på att uppmärksamma utsatta barn – och erbjuda stöd.

Den här rapporten sammanfattar resultaten från Våld mot barn 2022 – en nationell kartläggning och visar hur vanligt det är att barn varit utsatt för olika former av fysisk och psykisk misshandel, upplevt våld mellan de vuxna i hemmet, försummelse, sexuella övergrepp, våld i egen parrelation samt mobbning.

En elev i studien uttryckte det så här: "Aldrig okej med våld och övergrepp oavsett vad det är för situation".

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är en statlig stiftelse med uppdrag att stödja metod- och kunskapsutveckling i syfte att stärka barn och ungdomar i socialt utsatta situationer. Vårt arbete utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) och fokuserar på att öka kompetensen hos professionella som möter barn, genom att utveckla och sprida kunskap från forskning och praktik. Vi ger bland annat anslag till barn- och ungdomsforskning, driver egna utvecklingsprojekt, anordnar utbildningar, konferenser och seminarier samt ger ut rapporter och böcker i aktuella frågor.

Läs mer om oss på www.allmannabarnhuset.se